

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สังคมไทยปัจจุบันพ่อแม่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงไม่ค่อยมีเวลาเลี้ยงดูลูก จำเป็นต้องส่งลูกไปโรงเรียนตั้งแต่ยังเล็กการเลือกโรงเรียนที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากเด็กในระดับปฐมวัย เป็นช่วงที่สมองกำลังเจริญเติบโต เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การเลี้ยงดูให้ความรัก ความอบอุ่น และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการในวัยต่าง ๆ ต่อไป การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ จะมีการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันไป บางโรงเรียนอาจจะเน้นแต่การอ่านออกเขียนได้ บางโรงเรียนอาจจะเน้นแต่ด้านการเตรียมความพร้อม และบางโรงเรียนอาจจะเน้นการเรียนการสอนแบบเตรียมความพร้อมควบคู่กับวิชาการ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนจะยึด แนวการเรียนการสอนตามทฤษฎีต่าง ๆ เช่น แนวการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี แบบวอลดอร์ฟ เป็นต้น จึงทำให้ผู้ปกครอง และพ่อแม่จะต้องคิด และตัดสินใจเลือกแนวการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลูก และสอดคล้องกับเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง การศึกษาในระดับอนุบาลนั้น นอกจากจะมุ่งให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนระดับประถมได้ดี ยังเป็นการศึกษาพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 5)

สังคมไทยได้เห็นถึงความสำคัญของเด็กในวัยนี้ จึงได้มีหน่วยงานที่เกิดขึ้นมาทดแทนการเลี้ยงดูและให้การศึกษา เพื่อพัฒนาการของเด็กในวัย 3 – 5 ปี โดยเฉพาะ คือ โรงเรียน อนุบาล และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้ามาทดแทน และช่วยเสริมกระบวนการการเรียนรู้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม เพื่อการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มดำเนินการงานพัฒนาเด็ก มาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 โดยสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล ตามความต้องการ และขีดความสามารถของชุมชน เพื่อรับเด็กเล็กในชนบทอายุระหว่าง 3 – 6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้อยู่ในความรับผิดชอบ ควบคุมดูแลของคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (คณะกรรมการสภาตำบล) คณะกรรมการสตรี และคณะกรรมการอื่น ๆ ซึ่งช่วยเหลือและสนับสนุนให้ศูนย์เด็กอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดู การดำเนินงานได้ยึดหลักความต้องการ และความพร้อมของ

ประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก กรมการพัฒนาชุมชนจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และงบประมาณในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน รวมทั้งฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก ซึ่งเป็นสตรีที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้านที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือหมู่บ้านใกล้เคียง และฝึกอบรมคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เพื่อให้มีความรับผิดชอบการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความพร้อมแก่เด็กเล็กอย่างเหมาะสมตามวัย และพร้อมเข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐานต่อไป

ดังนั้นคณะกรรมการสภาตำบลร่วมกับกลุ่มสตรีตำบลคลองกิว พ่อค้า ประชาชน และคณะสงฆ์วัดคุณทิธาร เทศบาลตำบลคลองกิว จังหวัดชลบุรี จึงได้ทำการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุดเจ เพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐตามที่กล่าวมาแล้ว และเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2537 โดยได้รับการอนุเคราะห์จากพระครูพิบูลสังฆกิจ อดีตเจ้าอาวาสวัดคุณทิธาร ให้ใช้สถานที่ของวัดคุณทิธาร และบริจาคเงินจำนวน 100,000 บาท และคณะกรรมการสภาตำบลกลุ่มสตรีตำบลคลองกิว พ่อค้า ประชาชน ผู้ปกครองร่วมกันจัดหางบประมาณเพื่อขยายอาคารเรียน และซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนในการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันพระครูพิบูลสังฆกิจจำพรรษา เจ้าอาวาสวัดคุณทิธาร เป็นผู้อำนวยการศูนย์ และพระครูสมุห์ขยงยุทธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นที่ปรึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวางรากฐานการศึกษาเด็กก่อนเกณฑ์
2. เพื่อปลูกฝังธรรมเนียมให้เด็กแต่เยาว์วัย
3. เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพที่ดี
6. เพื่อให้เด็กช่วยตนเองได้และปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
7. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักการสังเกตและมีไหวพริบ
8. เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
9. เพื่อเป็นการสนองนโยบายคณะสงฆ์และกระทรวงมหาดไทย
10. เพื่อแบ่งเบาภาระทางบ้านในการเลี้ยงดู

ปัจจุบันนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเด็กที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 300 คน มีผู้ดูแลเด็กจำนวน 14 คน แม่ครัว 2 คน และนักการภารโรง 1 คน มีห้องรักษาพยาบาลจำนวน 1 ห้อง

ความสำคัญของปัญหา

“เด็ก” เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า เด็กที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ซึ่งโรงเรียนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ เพราะเด็กต้องใช้เวลาในช่วงชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียน

เด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ เป็นระยะที่สำคัญที่สุดเพราะเด็กมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นไปอย่างรวดเร็วพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในช่วงนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการในวัยต่อ ๆ ไป และเด็กในวัยนี้จะง่ายต่อการปลูกฝังพฤติกรรม และการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นช่วงแห่งปฐมวัยนี้จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนปลูกฝังหล่อหลอมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เจตคติ คุณธรรม ศีลธรรม ประสพการณ์ทักษะด้านต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ดี ในช่วงนี้เด็กจะมีพัฒนาการทุกด้านรวดเร็ว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 1 - 11) กล่าวถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเด็กปฐมวัย การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน และป้องกันปัญหาสังคม ในระยะยาวจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เด็กปฐมวัย ซึ่งครอบครัวจะเป็นแกนหลักในการพัฒนาการเด็กทุกด้านอย่างสมดุล ส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่มีความรัก และความรู้สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้ถูกวิธี โดยผู้ดูแลเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาให้เจริญเติบโต และพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องมีหลักจิตวิทยา และทักษะที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็ก

นักเรียนระดับชั้นอนุบาลเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การให้การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หรือระดับอนุบาล จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและความพร้อมในการเรียนรู้แก่เด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทยเพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพพร้อมที่จะเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) ในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งจำเป็นมากเพราะเด็กในวัยนี้พร้อมที่จะได้รับการพัฒนาประสบการณ์อย่างหลากหลาย ตามแต่ผู้ใหญ่จะจัดให้ การเลือกประสบการณ์เพื่อจัดให้เด็กในวัยนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่ง การให้เรียนรู้ประสบการณ์ที่เหมาะสม และถูกต้องแก่เด็กวัยนี้จึงเท่ากับว่า เราสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุดต่อการเรียนรู้ (วรรณิ โสมประยูร และประภาพรรณ เอี่ยมสุภานิต, 2538) ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า

“การเตรียมความพร้อมให้เด็กวัยก่อนการศึกษาภาคบังคับนั้นมีความสำคัญต่อการส่งเสริมต่อพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยลดอัตราการสอบตกซ้ำชั้น และต้องใช้บริการสอนซ่อมเสริมในระดับที่สูงขึ้น” เด็กที่มีความพร้อมจะมีความช่างสังเกต มีความสนใจนาน มีความกระตือรือร้นที่จะ

เรียน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี (จงจิต คำสิม, 2535) ในการฝึกสติปัญญาของตน เพื่อสร้างความพร้อมด้านสติปัญญานั้นผู้สนใจที่จะฝึกความพร้อมด้านสติปัญญา สิ่งแรกที่เราควรใส่ใจก็คือ ธรรมชาติของมนุษย์ สำหรับสังคมไทยเมื่อกล่าวถึงสติปัญญา สิ่งที่มีมักจะนึกถึงกันคือ ความฉลาด จิตนาการ แต่สำหรับเรื่องของความพร้อมด้าน สติปัญญาจะต้องได้รับความเอาใจใส่ให้มาก สื่อด้านสติปัญญาดังกล่าวนี้นี้ ได้แก่ สติปัญญาที่หลากหลายที่มนุษย์ทั่วไปจะหนีไม่พ้น และเป็นประโยชน์ในการจัดกระบวนการฝึกหัดสติปัญญาคือ ความคิด วิเคราะห์ เปรียบเทียบ จำแนก จัดกลุ่ม ความเหมือนความแตกต่าง การฝึกความพร้อมด้านสติปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการฝึกการควบคุมและการพัฒนาสติปัญญาที่หลากหลายเหล่านั้นในสถานการณ์ต่าง ๆ

การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก และที่ขาดไม่ได้ก็คือ ผู้ปกครองเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงานพัฒนาศูนย์เด็กเล็กซึ่งอาจจะเป็นผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง และบุคคลอื่นหรือผู้ปกครองเด็ก เป็นกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กมีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนผู้ดูแลเด็กได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก มีหน้าที่ดูแลเด็ก และจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนภายในศูนย์ และแบ่งเบาภาระของคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กในการให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก ส่วนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ มาใช้เวลาว่าง ผัดเปลี่ยนกันมาร่วมศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และได้ใกล้ชิดกับศูนย์เด็กเล็ก เพื่อจะได้ทราบพฤติกรรมของเด็กว่ามีปัญหาอะไร และจะได้ร่วมกับคณะกรรมการศูนย์เด็ก และผู้ดูแลเด็ก แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการที่ผู้ปกครองเด็กจะได้แสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาคือไป

การบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ และการดำเนินงานที่เน้นการเตรียมความพร้อมของเด็ก เพื่อที่จะเข้ารับการศึกษาระดับสูงขึ้นไป และในการดำเนินการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีองค์ประกอบหลายตัวที่จะช่วยให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาได้ดีขึ้น เช่น การจัดสภาพแวดล้อม ทำเลที่ตั้งอาคาร ลักษณะอาคารสถานที่ บริเวณ และบรรยากาศ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพ เพราะนักจิตวิทยาสภาพแวดล้อมมีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นระบบเปิด (Open System) มีลักษณะ โครงสร้างที่ไม่ตายตัว (Dynamic) รวมทั้งสภาพแวดล้อมก็เป็นระบบเปิด และมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัวแบบเดียวกัน จึงทำให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมในตัวเองตามสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่นงานวิจัยของ บรรจง ชูสกุลชาติ (2530, หน้า 79) และ โกวิท วรพิพัฒน์ (2531, หน้า 35) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับความสำคัญของ

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนว่าสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน คือครู และสถานที่ตลอดจนบริเวณ โรงเรียนที่สะอาดร่มรื่น มีชีวิตชีวา วัสดุอาคารสถานที่ ที่ได้รับการดูแลพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา และมีความปลอดภัยอันจะทำให้ครูและนักเรียนมีความสุขสบายทางกายภาพ และทางอารมณ์ ย่อมทำให้ครู และนักเรียนมีจิตใจที่แจ่มใส ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีแล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังต้องให้การดูแลด้านสุขภาพอนามัยเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และการมีอาหารรับประทานที่สะอาด ได้รับสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ มีผู้ดูแล ที่มีความรู้ในการเอาใจใส่เด็กเล็ก ตลอดผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการเลี้ยงดูเด็กเล็ก สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่เร็วขึ้น และมีการฝึกให้รู้จักรับผิดชอบหน้าตนเอง ต่อหน้าที่ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมได้ดี หากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมการจัดการครูผู้ดูแลที่มีความรู้ และการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยเด็กก็จะขาดแหล่งเรียนรู้ และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศตามมาในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุญแจ จังหวัดชลบุรี โดยทำการศึกษาปัจจัยที่มีต่อคุณภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใน 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานกิจการนักเรียน งานความสัมพันธ์ชุมชน และการมีส่วนร่วม เพื่อให้รู้ว่าปัจจัยใดที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็กบ้านหัวกุญแจ ในการดำเนินงานในด้านใดบ้าง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทาง พิจารณา วางแผน ส่งเสริม หรือปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 6 ด้าน ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุญแจมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด
2. ปัจจัยใดที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุญแจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุญแจ
2. เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุญแจ

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการประเมิน และศึกษาคุณภาพการบริหารงานจากผู้ปกครองเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุ่มจังหวัด ชลบุรีเฉพาะด้าน - งานวิชาการ – งานอาคารสถานที่ - และสิ่งแวดล้อม – กิจกรรมนักเรียน - งานความสัมพันธ์ชุมชน และการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบระดับคุณภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุ่ม
2. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุ่ม
3. ได้ข้อมูลและผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุ่ม
4. สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหัวกุ่ม